

Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ
1833-1910

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΚΔΟΣΗΣ

Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστοπούλου
Καπνοβιομηχανία Καρέλια
Omega Bank
κ. Αχιλλέας Κωνσταντακόπουλος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

5

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΗΛΙΤΣΗ-ΝΙΚΑ

Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ
(1833-1910)

Όψεις της μεσσηνιακής κοινωνίας μέσα από την εκπαίδευση

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2004

© 2004 – Γ.Α.Κ. Αρχαία Ν. Μεσσηνίας
Υπαπαντής 36 – 24100 Καλαμάτα
τηλ. και fax: 27210-93902
<http://gak.mes.sch.gr>
e-mail: mail@gak.mes.sch.gr

ISBN 960-86137-3-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
<i>ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η κατάσταση της δημόσιας μέσης εκπαίδευσης από την άφιξη του Όθωνα μέχρι τη μεταρρύθμιση του 1929</i>	
1. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1833-1862)	15
2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1863-1910)	23
3. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1911-1929)	29
<i>ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο νομός Μεσσηνίας μετά την ανεξαρτησία</i>	
1. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	35
α. Πρώτη περίοδος: 1833-1860	35
β. Δεύτερη περίοδος: 1861-1910	39
γ. Τρίτη περίοδος: 1911-1999	41
2. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1833 ΜΕ- ΧΡΙ ΤΟ 1910	44
α. Οικονομική ζωή	44
i. Πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία)	44
ii. Δευτερογενής τομέας (βιοτεχνία-βιομηχανία)	57
iii. Τριτογενής τομέας (εμπόριο, συγκοινωνία)	69
β. Κοινωνική και πνευματική κίνηση	84
<i>ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η δημόσια μέση εκπαίδευση στη Μεσσηνία, 1833-1910</i>	
1. Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΓΟΡΙΩΝ	103
α. Η ανάπτυξη του σχολικού δικτύου μέσης εκπαίδευσης στη Μεσσηνία	103
β. Μαθητικός πληθυσμός. Παράγοντες που επηρέασαν τη φοίτηση . . .	117
γ. Κοινωνικοεπαγγελματική προέλευση των μαθητών	138
Μια παρένθεση: τα ορφανά παιδιά	150

δ. Εγκατάλειψη των σπουδών στη μέση εκπαίδευση	154
ε. Σχολική αργοπορία (επανάληψη τάξεων)	167
στ. Γεωγραφική προέλευση των μαθητών	169
2. Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ, 1892-1910	174
α. Οι πρώτες «παράνομες» εγγραφές μαθητριών σε δημόσια σχολεία μέσης εκπαίδευσης	174
β. Η φοίτηση των κοριτσιών σε σχέση με τη «γεωγραφική καταγωγή» τους και την απόσταση της κατοικίας από το σχολείο	184
γ. Η φοίτηση των κοριτσιών σε σχέση με την κοινωνική τους προέλευση	196
3. ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ, 1835-1910	201
α. Ελληνοδιδάσκαλοι και καθηγητές	202
β. Υπαλληλικοί βαθμοί και μισθοδοσία	203
γ. Προσόντα και προϋποθέσεις διορισμού. Ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό	205
δ. Υπηρεσιακή κινητικότητα: μεταθέσεις και απολύσεις	211
ε. Εξωεκπαιδευτική δραστηριότητα	215
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: <i>Η ιδιωτική μέση εκπαίδευση στη Μεσσηνία, 1870-1910</i>	
1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	221
2. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	228
3. ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	239
4. ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	246
5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ	255
6. ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	259
7. ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	269
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	275
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I : <i>Τα δημόσια σχολεία μέσης εκπαίδευσης της Μεσσηνίας, 1830-1910</i>	283
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: <i>Σχολεία, μαθητές και φοίτηση (Πίνακες)</i>	303
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III: <i>Κατάλογος ελληνοδιδασκάλων και καθηγητών Μεσσηνίας, 1835-1910</i>	345
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: <i>Τα ιδιωτικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης της Μεσσηνίας, 1870-1910</i>	423
ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	439
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	453